

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

De Imitatione, ac modo imitandi. cap. 15.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

autem operæ in evolvendis sanctorum Patrum lucubrationibus egregijs, & in diligenti meditatione sacrarum scripturarum, & in conatu per sese aliquid depromendi neminem arbitror qui iudicio polleat probaturum

Auditio bonorum Concionatorum.

Secundo auditio eruditorum virorum, qui sacras scripturas in scholis, aut in templis explicant, & bonorum Concionatorum affert magnum doctrinæ, laborisque compendium, brevis enim consequimur, quod longo temporis spatio, longove vixisset discendum, brevisque hora percipimus, quæ is, qui disserit multis diebus elaboravit, sunt audiendi viri docti, & prudentes, senes, probatique concionatores, qui ad cor loquuntur, & habent in dicendo vim, ex quibus eodem tempore multa discuntur. N.B. Pater Ignatius in constitutionibus vult à nostris hos concionatores audiri, quo rectam probatamque discendi viam addiscant. Est verissima Augustini sententia si ex consuetudine loquentium fiunt homines loquentes, cur ex consuetudine eloquentium non fiant eloquentes.] Eloquentes autem vocat, qui & efficaciter ad persuadendum, & sapienter dicunt.

4. de Doct. Chr. c. 3.

De Imitatione & modo imitandi. Cap. XV.

Sed tam lectio, quam auditio ad Imitationem dirigitur, & imitatione perficitur, quæ ad bonam eloquentiam comparandam strenuè viam aperit. Audi Aug. Is (ait) qui non solum sapienter, sed etiam eloquenter vult dicere ad legendos vel audiendos, & exercitatione, imitandos eloquentes, cum multo libentius quam magistris artis Rhetoricæ vacare præcipio, si tamen hi qui leguntur, & audiuntur non solum eloquenter, sed sapienter dixisse, vel dicere veraci prædicatione laudantur: qui enim eloquenter dicunt, suaviter, qui sapienter, salubriter audiuntur: sicut autem sæpè sumenda sunt, & amara salubria, ita semper vitanda est perniciofa dulcedo, sed salubri suavitate, vel suavi salubritate quid melius?] Hæc Aug. quæ & ille vidit, qui dixit Omne tulit punctum, qui miscuit vile dulci, & idè Aug. Si (inquit) acutum, & feruens adit ingenium, felicius adheret eloquentia legentibus, & audientibus eloquentes, quam eloquentiæ præcepta sectantibus.] Cum enim tria sint, quæ Rhetores præcipiunt eloquentiæ studioso, ars, imitatio, exercitatio, facilè crediderim imitationem præcipuum locum obtinere. Sed duo hac in parte servanda esse Ciceronem prudentem.

1. 4. de Doct. Chr. cap. 5.

1. 4. c. 3. de Doct. Chr.

2. de Orat.

prudenter docet, ubi agens contra quemdam, qui dupliciter in imitatione peccavit hæc ponit, Nec deligere sciuit, cuius potissimum similis esset, & in ipso quem delegerat imitari etiã vitia voluit, & subdit, qui autem ita faciet, vt oportet, primum inuigilet necesse est in deligendo, deinde quem probauit, in eo quæ maximè excellunt, ea diligentissimè persequatur.] Itaque primum est, vt curet bonos Concionatores audire, quales Augu-
 gust. paulo ante demonstraui, non eos qui aridè, insulsè, aut ineptè loquuntur, vel eos qui quamuis ornatè, & erudite dicant, non tamen cum pietatis ardore, ac spiritu, neque cum animarum fructu dum vanam sectantur facundiam, & curiosas quæstiones, licet acutas tractent, vel varietate reru doctrinam ac memoriam venditant vel celeritate, ac volubilitate, sermonis, disertoratoris nomen aucupantur. Hæc planè vitia sunt reprehendenda in Oratore Christiano, non imitanda nisi ab eo, qui non Christum quærit, sed se ipsum: quemadmodum nec imitandi, qui vbique clamores edunt sine causa, qui digitis potius, quam ore loquuntur qui corpus huc illucque agitant, & iactant. Hi profecto omnes, nec imitandi, nec libenter audiendi sunt, à veræ eloquentiæ candidato; nam facile est ex vitij aliquod adherere. Ego libenter eos audiam qui ex corde sensa, & verba promentes cor audientium petunt; eos qui vt ait Bern. mihi plandem non sibi plausum excitant.

Qui nam imitandi.

top. v. d. et
 non miris
 - hoc quod
 . 1611

Cum igitur Tyro noster aliquem inuenerit, qui viris bono iudicio pollentibus, & æque pijs probetur, diligenter singula notet, quæ in eo excellunt, in rerum delecta, ac dispositione, in elocutione, in voce, ac gestibus. Animadertat quæ sint ea quæ maximè moueant, quæ fructum faciant, & in se quantum fas erit exprimat. Notet rationem, ac modum dicendi cum affectu, & efficacia, prononciationem familiarem in loquendo, prudentiam, & in arguendis peccatis vim, stylum Ecclesiasticum grauem, ac simplicem, actionem moderatam, generatim dicendi varia suo loco & tempore vsurpata, modum in exclamationibus, & clamore cum opus est vehementi. Artem applicandi ad particulares populi mores quæ dicuntur, & huiusmodi alia.

Quæ imitanda.

Secundo adhibenda est magna prudentia, vt imitemur ea, quæ sit nobis facile assequi, non enim quod vni est optimum, alijs item erit, nam consideranda est natura cuiusque ingenium, vires, facultas. Quint: rectè docet; Errorem esse sese totum in alios transferre, Ars & imitatio, naturam cuiusque perfi-

Imitatio debet sequi naturam suam.
 l. 10. c. 2.

perficere debent, repugnante natura frustra imitaberis, & cum vitio, quem assequi non potes, Consule vires ait idem Fab. in onere suscipiendo, non natura nobis, sed nos naturæ debemus parere: quæ vero bona sunt, & nostris viribus, & facultati consentanea, non solum imitari debemus, sed etiam eadem augere, & ad perfectiora, Dei ope, ac diligentia nostra aspirare, & possumus & debemus. Pusilli est ingenij, aliorum opera esse contentum, ac nimis timida imitatio est, quæ nihil audet sine auctore. Videmus pictores, cum exemplar aliquod sibi proponunt addere de suo, & ad meliora niti etiam in ipsa imitatione. In omni etiam arte, quotidie res novæ inveniuntur, & ad maiora semper fit progressus. Illud præterea vehementer moneo, vitandas etiam quorundam ineptias, qui se planè, & ridiculos faciunt, dum insignis cuiuspiam viri, volunt omnia ad viuum tanquam simia & sono vocis, & gestu, alijsque modis referre, ut populus hæc facile intelligens, quæ in auctore probat, contemnat, rideatque in histrione.

De his qui aliorum conciones recitant.

Ad calcem horum adijcio, quid iudicandum sit de his, qui non tam imitantur, quam aliorum conciones, vel ex magna parte, vel totas assument, & tamquam suas è suggestu pronunciant. Certe non deberent adeo animum despondere, ut more quorundam inopum faciant, quibus, cum nihil suæ domi habeant, diebus festis non licet prodire in publicum, nisi vestibus comodatò acceptis, quas si Domini repetant, maneat quisquis ille est, ut implumis auis; & moueat cornicula risum furtiuis nudata coloribus. Neque tamen hac in re ita sum rigidus, ut aliquid non concedam, sunt enim aliqui satis à Deo, & natura, ad agendum cum efficacia, & vtilitate, coram multitudine instructi, quibus tamen ea deest ingenij facultas, ut per sese valeant excogitare, quæ dicant vel disponere ut deceat, his licebit aliorum peritorum opera, & lucubrationibus uti, modò si non ingenio, iudicio tamen satis valeant, his concedit

De Doctr. Christ. lib. 4. c. 29.

Cap. 23.

D. August. ut ab alijs sumant sapienter, & eloquenter conscriptum, memoriæque mandent, & ad populum proferant, si eam personam gerunt, non improbè faciunt, sic enim ait, Multi prædicatores veritatis sunt, quod profectò vtile est, multi magistri, si vnius veri magistri imitatores facti id ipsum dicant omnes. [Nec deterrendi sunt ij per illud Hierem. per quem Deus arguit eos, qui furantur verba vnusquisque à proximo suo, qui enim furantur alienum furantur; verbum autem Dei non est alienum ab eis. Illi verè dicuntur furari Dei verbum, qui boni videri

videri volunt, loquendo quæ Dei sunt, cum ipsi mali sint, sed hoc loco duplicem cautelam velim adhiberi. Primo, vt neque se socordia dedant, omittentes studium sanctorum Patrum, & scripturæ, atque vtilium librorum, ex quibus nemo est tam infelicitis ingenij, quin multa possit colligere, quæ autem quifque proprio studio consequitur ea maiori efficacia proferre solet, quam aliena. Secundo qui aliena concione vtitur, ita eam perfectè contempletur, & possideat, vt tanquam suam, & e suo natam ingenio ad alios referat, ac videatur author potius quam actor.

De Cogitatione ac scriptione . Cap. XVI.

Quarto loco occurrit Cogitatio, quæ non est aliud, quam mentis commentatio, cum secum animus versat, vel quæ legit, & audiuit, vel quæ ipse noua suo ingenio cudit. Qui multum in studijs, & concionibus volunt proficere, multi sint in commentatione, hæc est enim veluti calor naturalis stomachi, cibum in aliti naturam conuertens. Habet & peculiarem commoditatem cogitatio, quæ exercitationibus alijs non adest; Nam lectioni auditionique, & scriptioni, non semper locus, aut tempus suppetit. Cogitatio vbique, ac semper in promptu est in ipsis noctis tenebris, cum intermissus est somnus exerceri potest. Inter negotia & actus diurnos inuenit sibi aliquid vacui, nec excluditur à mensa, & ambulatione in qua sæpè etiam incitatur. Nec pauci more Peripatetico idest inter deambulationes multa commentantur egregiè, & hoc modo paraturi concionem, & inueniunt, & inuenta disponunt, elocutionemque, & verba adhibent, vt nihil præter manum desit. Freti etiam, quidam memoria scribere non curant, sed nisi memoria excelat, magnus est cogitandi labor; Nam memoriam multum scriptio adiunat, & ipsam item cogitationem, cui multum adiumenti consuetudo dabit. Non enim statim ad hanc vim cogitandi quiuis poterit peruenire: Primo calamus exercendus, tum assumendus cogitationis vsus moderatè initio, vt pauca primum animo complectamur, deinde agenda paulatim, eoque nonnullos peruenisse docet Cic. vt quæ cogitauerint, ad verbum in agendo retulerint. Id autem neque concionatoribus nouis audendum est, neque ijs qui memoriæ felicitate non gaudent.

Scriptionem, inter ea quæ ad rectè dicendum viam aperiunt
maxi-

Scriptio quæ
tum iuuat.